

Pohromy živelné, požáry, povodně, zjevy přírodní a nemoci

S úpadkem obecné vzdělanosti a blahobytu po válce 50leté množí se zprávy o pohromách způsobených požáry. Příčiny většiny těchto pohrom bylo opomíjení všech příkazů opatrnosti. Ochuzení lidu následkem poklesnutí obecného blahobytu vedlo k tomu — ač bylo po zmíněné válce v Přerově dosti domů pustých, které nikdo osaditi buď nechtěl, neb pro chudobu nemohl, — že se stavěly domky chatrné, slámou či doškem kryté, bezprostředně bez ochranné zdi proti ohni.

Jak jsme z líčení Petrášova guberniu seznali, neměli měšťané namnoze stodol, neměli sýpek, kde by beztak nehojně své zásoby slámy a obilí mimo obytný domek ukládati mohli, a přechovávali je v hořejších patrech domů, mlátili obilí, sušili len v předsíních vedle kuchyní a komíny byly k tomu ještě leckde dřevěné. K tomu byl zvláště v Horním Městě a částečně i Dolním nedostatek vody, když starý vodovod z doby Žerotínské zašel a nádržka vodní v Horním Městě byla v sutinách; pouze studna hluboká tu byla, z níž se voda s velikým úsilím vážila, ale i ta celkem nepatrná zásoba při velikém požáru nestačila. Zchudlá obec nemohla nic sama podniknouti, a vrchnost, která byla smlouvou Žerotínskou povinna přispívati polovicí nákladu na zřízení a udržování vodovodu a nádržek v dobrém stavu, nečinila také ničehož. Přimysleme si k tomu ještě nedostatek hasičského náradí a nádob, nezkušenost a nevyškolenost při hašení požáru a z toho plynoucí ustrašenost a bezradnost! Tak se stávalo, že vypukl-li někde oheň, padlo za oběť požáru vždy množství domů; např. roku 1661 vyhořelo v Dolním Městě 15 domů, roku 1664 téměř celé město i s předměstími (kostel sv. Marka, Velký městský mlýn, později odtud Spálený nazývaný na levém břehu Bečvy, valcha, olejna, stroj a potrubí, privádějící vodu dvěma kašnám na Horním a Dolním Městě), roku 1673 Široká ulice a celé Horní náměstí až na zámek a 7 domů. Roku 1676 na Dolním nám. 7 hruboměšťanských domů a chalupa, roku 1749 celé město ohněm tzv. Poláškovým. I velký Spálený mlýn, před tím znova postavený, shořel i s jezem přes Bečvu; posud viděti lze z jezu toho některé koly v řece.

Sto let po velikém ohni (r. 1664) roku 1764 zničil oheň tzv. biskupský, zv. dle jakéhoš Biskupa, jehož neopatrností vznikl, při němž sám uhořel, polovici Dolního nám., Židovské město a Šířavu. Jiří Přepyský, pán na Ivanovicích, půjčil pohořelým 3000 zl. bez úroků. Následujícího roku 1765 vyhořela Šířava po druhé; zapálili prý husaři u jakéhoš Sekery. Roku 1766 uhodilo do domu Landsfeldova; blesk zabil jeho ženu a požárem z toho vzniklým vyhořela celá Kostelní ulice. Roku 1773 zničeno Dolní nám. tzv. ohněm Jiříčkovským, roku 1781 vyhořela chalupa nenáviděného Rollera a chalupa Kličková, roku 1783 shořely panské stodoly se 4 jinými, roku 1808 Šířava téměř celá a roku 1829 opět ulice Kozlovská; poslední oheň zavínil blesk.

Hrozné byly katastrofy požární a jiné v letech 1831 a 1832. Roku prvnějšího 2. září vyhořely ulice Kroměřížská (dříve Zahradní, nyní Palackého), Troubecká, Velká a Malá Dlážka; z význačnějších budov lehly popelem fara, škola, pivovar, sladovna, jatky, špitál a Brabantsko, Telkem 180 domů a mnoho stodol. 11 lidí při tom uhořelo a mnozí byli tak popáleni, že zemřeli. Škoda páčila se na 226.872 zl. Oheň přenesl se do Předmostí, kde vyhořelo 39 domů s panským dvorem, a do Popovic, kde zničeno 9 a 1/2 lánu, 2 podsedky a jeden domek. Škoda v obou obcích činila 24.715 zl. Sbíraly se na pohořelé peníze a dodávány jim potraviny, šatstvo a sláma. Na daních sleveno 815 zl. 82 kr.

Potom dostavily se silné lijavce, namoklé zdi se zřítily, Bečva vystoupila z břehů a 13. září zaplavila ulice a domy, jež oheň ušetřil. K tomu ke všemu vypukla cholera v Přerově, Předmostí, Citově, Lapači, Rokytnici, Kokorách a Brodsku. Většina mládeže spolčila se ve spolek pomáhati každému bez rozdílu vyznání a národnosti.

Již 25. dubna 1832 zaznělo opět poplašné zvonění. Požár strávil část Židovského města (Žerotínova nám. a Široké ulice), ulici Kostelní a uličku (nynější Malou kostelní ulici), celkem 42 domů křesťanských a 10 židovských se synagogou. Stříkačky nebylo; vrchní Kurz, rodilý Průsak, nezakoupil ani jedné, ač byl o to měšťanstvem žádán. Od této pohromy domy obnovené místo došky pokrývaly se břidlicí. Škody bylo opět na 21.352 zl. Roku 1843 hořelo v Přerově sedmkrát; požáry ty strávily 98 domů a 38 stodol; i životy lidské padly jim za obět (7. května t.r. uhořely 60letá vdova Veronika Tesárková a její dcera Marie, která měla za několik dní slaviti svatbu.) Lidé chovali vzácnější věci ve sklepích a hasičské náčiní bylo stále pohotově. Nicméně přece jenom roku 1849 vyhořelo 130 chalup a několik domů a roku 1850 čísel 20.

Poslední veliký požár v Přerově byl roku 1868 za strašného vichru. Vypukl v Šířavě proti klášteru. Hned bylo v plamenech několik domů i s kostelem sv. Michala. Věž s hodinami a zvony se zřítily; odtud rozšířil se oheň po Trávníku, Horním nám., přeskočil Bečvu na Malou Dlážku; brzy vzplála Ferdinandská ul., část Žerotínova nám. a Kostelní ulice. Na Horním nám. zůstal pouze zámek, druhý neb třetí dům pod loubím k pivovaru, kryté břidlicí a opatřené ochrannou zdí proti ohni, pivovar, klášter a špitál. Domů vyhořelo 159 a hodinář Gharbut přišel o život.

Byl to vůbec nešťastný rok. Již před tím, počátkem května (4. května), rozzuřila se strašná bouře s krupobitím, okna k západní straně vytlučena, pak průtrž mračen, celý Újezd zaplaven, voda hrnula se okny do světnic a lidé utíkali se na stromy; ku konci toho roku 17. srpna hořelo ještě na Novosadech. Oheň zničil také polovici Želatovic.

To byly pohromy největší; požárů menších bylo mimo to dost v letech 1650, 1651, 1661, 1712, 1719, 1741, při kterých vyhořelo vždy mnoho domů, roku 1744 shořelo na Dolním nám. 11 domů a sladovna.

Také o zhozném krupobití jsou zprávy, jako 24. července 1824, jímž zpusťošeny zahrady a pole. Roku 1858 strhla se hrozná bouře s blesky, vichřicí a krupobitím; množství oken vytlučeno a stromy zuráženy.

Jiná svízle bývala s Bečvou. Již ze starších dob jsou zprávy o povodních a spoustách jimi způsobených; jsou však dosti sporé poněvadž stíhaly hlavně obvod mimoměstský; město jimi tak netrpělo, ježto bylo chráněno zdi a Horní Město vyvýšenou polohou. Jakou však měrou zbavovalo se město zděných svých pout a začalo se šířiti mimo původní obvod, tou měrou množí se zprávy o velké vodě zaplavivší ulice. V letech 1625 a 1652 pronikla voda do ulice Široké (Ferdinandovy a Žerotínova nám.), čímž zaplavila Kozlovskou ulici a valnou část Trávníka a způsobila na polích škody veliké, odplavujíc úrodnou prst' a zanechávajíc po sobě kamení a štěrk. Záplavy ty nedaly se ani tak z jara v době tání, neboť kry ledové při prudkosti toku Bečvy dosti rychle odcházely, zvláště, bylo-li jim poněkud uvolňováno, jako v jiné době roční, za velikých a déle trvajících dešťů. Velká voda roku 1625 přišla např. na konci toho roku. Roku 1715 dne 15. května rozvodnila se Bečva, odnesla kus mostu, voda proudila Trávníkem, Novosady, Dlážkou, protrhla několik rybníků a odplavila i některé domy. Velké povodně byly také v letech 1667, 1668, 1725, 1758. Roku 1829 počátkem března musili se lidé z Kozlovské ulice vystěhovati a roku 1838 nahromadily se ledové kry mezi mostem městským a železničním, takže Bečva se vylila a zaplavila celé město; bylo nutno železniční

násep prokopati, aby mohla voda odtékati. Podobné záplavy bývaly již obvyklé, ovšem později (roku 1876, 1880, 1807, 1910) nenabývaly takových rozměrů. Nejvíce trpěly jimi trati nad městem od Kozlovic k městu. Starosta Dostál dal roku 1868 po veliké bouři a požáru postaviti tzv. plotky a zdi z kamení u dřevěného mostu na místě dřívějších dřevěných tzv. klecí, a starosta Kramář zasazoval se o regulaci Bečvy, sehnal podpisy zástupců všech obcí při řece ležících na žádost podanou zem. sněmu, ale nepořídil na sněmě Šmerlingovském ničehož. Teprve v novější době došlo k regulaci, i katastrofy podobné chovají v paměti jen nejstarší lidé v Přerově.

Jindy opět (roku 1835) bylo takové sucho, že Bečva téměř úplně vyschla a voda musila se voziti kolik mil cesty; roku 1863 bylo lze přejíti Bečvu u nádraží suchou nohou.

Co bylo posud uvedeno, byly skutečně a někdy veliké pohromy, byly to však obyčejné zjevy; neobyčejné byly veliké vichřice, léta suchá neb vlhká, prudké mrazy a dlouho trvající zimy. Tak roku 1783 rozzuřila se o žních ohromná vichřice. Vlhká léta byla 1842 a 1843, takže roku 1842 hnily brambory, lidé se proto vrhli na kukuřici, jejíž cena následkem toho rychle stoupala, chudina hladověla, z čehož povstaly nemoce, hlavnička. Nemoc ta objevovala se častěji z příčiny nedostatku zdravé pitné vody.

Roku 1781 byly veliké mrazy v květnu; květy a listí ovocných stromů pomrzlo a obilí velice utrpělo a roku 1785 jezdilo se na saních ještě 15. dubna.

Vedle popsaných zjevů, které přinášely lidem škodu, jsou také zprávy o přírodních zjevech, jež pro svou neobyčejnost vzbuzovaly všeobecný podiv a staly se příčinou všelikých pověřivých výkladů v lidu; např. úplné zatmění slunce v létě o 11. hod. dopol. roku 1845. Nastalo šero tak veliké, že bez světla nebylo možno čísti. Více hrůzy působila roku 1858 veliká kometa, zářící v létě t.r. na obloze po 33 dní a roku 1859 bylo viděti překrásnou severní záři.

Vedle strastí, jimiž obyvatelstvo přerovské trpělo, nutno několika slovy zmíniti se o nemocech, jakožto zjevech sociálních, nabývajících mnohdy povahy epidemie, hotového moru. Tak od 18. července 1715 do 2. února 1716 řádil v Přerově mor boulový či karbunklový. Přerov byl proto vojskem obklíčen. Přetrvalo prý svízel tu z 1034 obyvatel jen 82 osob. Na památku toho moru postaveny sochy sv. Josefa na Dolním a sv. Rocha na náměstí Horním. Cholera roku 1831 zuřila více v okolních obcích, jako v Předmostí, Citově, Lapači, Rokytnici, Kokorách a Brodsku. Objevil se mor ten opět roku 1836 a cholera po válce rakousko-pruské roku 1866.

Roku 1925 umíralo obyvatelstvo přerovského okresu takto: epidem. chorobami 16 os., tuberkulosou 117, rakovinou 53, chorobami systému nervového a smyslových orgánů 95, chorobami srdečními 74, zánětem plic 46, vrozenou slabostí 53, stářím 80, sebevraždou 7.